Kulturutskottets betänkande

1982/83:33

om kostnaderna för underhåll och restaurering av vissa äldre kyrkor

Motion

I motion 1982/83:2372 av Jan-Erik Wikström (fp) yrkas att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförs om 1982 års kyrkokommittés prövning av frågan om kostnadstäckning för underhåll och restaurering av äldre kyrkor med stort kulturhistoriskt värde.

Beträffande det närmare innehållet i yrkandet hänvisar utskottet till framställningen under rubriken Utskottet.

Motionen har väckts med anledning av proposition 1982/83:152 om ändringar i lagen (1963:633) om biskopsval. lagen (1970:940) om kyrkliga kostnader och lagen (1970:939) om förvaltning av kyrklig jord. Propositionen har hänvisats till konstitutionsutskottet (se KU 1982/83:32).

Kyrkofondsutredningen (Kn 1980:05) m. m.

Efter förslag av kyrkofondsutredningen (Kn 1980:05) i betänkandena (SOU 1981:88–89) Ekonomisk utjämning inom svenska kyrkan fattade riksdagen förra året beslut om ett enhetligt system för ekonomisk utjämning inom svenska kyrkan (prop. 1981/82:158. KU 1981/82:28. rskr 1981/82:309).

Utredningen behandlade frågan om att kyrkofonden skulle kunna ge bidrag till bl. a. särskilt dyra kyrkorestaureringar. Ett ställningstagande borde enligt utredningens mening skjutas upp till omkring 1985, då ytterligare material föreligger rörande de kyrkokommunala kostnaderna. Remissinstanserna hade olika åsikter (se härom en utförlig redovisning i nämnda prop. s. 159–163). Föredragande statsrådet stannade för att ansluta sig till utredningen på denna punkt samt anförde i sammanhanget att eftersom frågan har stor betydelse för många församlingar, han utgick från att den skulle komma att ägnas stor uppmärksamhet i utredningens arbete. Han pekade också på att det i princip var möjligt att ansöka om extra skatteutjämningsbidrag om utdebiteringen skulle behöva höjas mera avsevärt på grund av t. ex. en dyrbar kyrkorestaurering. Även konstitutionsutskottet förutsatte att frågan om de kyrkliga kommunernas kostnader för kyrkobyggnader ägnas särskild uppmärksamhet i kyrkofondsutredningens fortsatta arbete. Kyrkofondsutredningens uppdrag har numera upphört. Dess återstående uppdrag har övertagits av 1982 års kyrkokommitté. I detta hänseende hänvisar utskottet till nästa avsnitt.

1982 års kyrkokommitté

I slutet av år 1982 bemyndigade regeringen chefen för dåvarande kommundepartementet bl. a. att återkalla uppdraget för kyrkofondsutredningen och prästtjänstkommittén samt att tillkalla en kommitté med uppdrag att utreda frågan om svenska kyrkans struktur på lokalplanet, m. m. Kommittén, som numera hör till civildepartementets verksamhetsområde, har antagit namnet 1982 års kyrkokommitté.

I utredningsdirektiven (Dir 1982:95) anges att en översyn av kyrkans struktur på lokalplanet bör i första hand syfta till att finna lämpliga former för att bilda ekonomiskt och befolkningsmässigt bärkraftiga enheter, som kan utgöra underlag för en differentierad och målinriktad kyrklig verksamhet på lokalplanet. Samtidigt bör i princip församlingen och dess kyrka alltjämt kunna utgöra bas för prästernas och deras medarbetares församlingsvårdande verksamhet. Befolkningsutvecklingen, ändrade geografiska förhållanden m. m. kan dock i särskilda fall motivera uppbrott från det historiskt givna.

Kommittén bör förutsättningslöst pröva olika tänkbara modeller för en bredare samverkan på lokalplanet. I de flesta fall torde de nuvarande pastoraten vara den minsta tänkbara enheten för sådan samverkan. I anslutning härtill anförs vad motionären åberopat, nämligen att i utredningsarbetet också bör uppmärksammas frågorna om vem som skall bära kostnaderna för de olika delarna av den kyrkliga verksamheten och vilka organ som bör utöva den kyrkokommunala beskattningsrätten. De i direktiven berörda frågorna om ansvaret för begravningsverksamheten bör uppmärksammas i detta sammanhang. Sambandet med den ekonomiska utjämning som sker via kyrkofonden bör särskilt studeras med hänsyn till det nya utjämningssystemets effekter för strukturrationaliseringen.

I ett avsnitt om utredningsarbetets uppläggning anförs att de återstående frågorna rörande det ekonomiska utjämningssystemet för kyrkliga kommuner som kyrkofondsutredningen har att behandla bör nu i stället övertas av den kommitté som skall behandla strukturfrågorna. Kyrkofondsutredningens uppdrag kan därmed upphöra.

Av det sålunda redovisade innehållet i utredningsdirektiven och av vad som redovisats i föregående avsnitt framgår att 1982 års kyrkokommitté har i uppdrag att behandla bl. a. frågan om bidrag från kyrkofonden till särskilt dyra kyrkorestaureringar.

Utskottet

Motionen har till syfte att 1982 års kyrkokommitté skall pröva hur kostnaderna för underhåll och restaurering av äldre kyrkor med stort kulturhistoriskt värde skall fördelas. Motionären uttalar att det kan finnas skäl för att staten skall svara för kostnader som hänger samman med

önskemålen att bevara kyrkor med stort kulturhistoriskt värde. Det kan också finnas anledning för utredningen att pröva hur övriga kostnader för underhåll och restaurering skall kunna ingå i ett förändrat ekonomiskt utjämningssystem inom kyrkan.

Med anledning av motionen finner utskottet skäl anföra följande.

Av den redovisning som utskottet lämnat för bl. a. kyrkofondsutredningens arbete och för uppdraget till 1982 års kyrkokommitté framgår att en prövning av frågan om bidrag från kyrkofonden till särskilt dyrbara kyrkorestaureringar av statsmakterna bedömts som angelägen. Uppdraget ankommer numera på 1982 års kyrkokommitté. Med hänsyn till utredningsuppdraget framstår det som självklart att utredningen vid sin bedömning av behovet av förändringar i det nyligen beslutade ekonomiska utjämningssystemet också måste pröva fördelningen av kostnaderna för underhållet av bl. a. kyrkor med stort kulturhistoriskt värde. Då det gäller bidrag från staten till bevarande av kyrkor med sådant värde vill utskottet erinra om att den reform på området som genomfördes år 1981 (prop. 1980/81:122, KrU 1980/81:23, rskr 1980/81:265) innebar bl. a. att det statliga stöd som tidigare utgick till bevarande av kulturhistoriskt värdefulla bostäder vidgades till att kunna avse också annan slags bebyggelse och således även kyrkor. Vid reformen uppmärksammades särskilt behovet av stöd till åtgärder för de många medeltida kyrkorna på Gotland. Utskottet vill här också erinra om att statsbidrag utgår till restaurering av äldre domkyrkor. Frågan om storleken av de statliga bidragen prövas årligen vid budgetbehandlingen. Utskottet anser det inte motiverat att förorda att frågan utreds om statsbidrag till restaurering av vissa kyrkor utöver bidrag som – inom ramen för tillgängliga medel – sedan år 1981 utgår från en särskild anslagspost till stöd till kulturhistoriskt värdefull bebyggelse. En annan sak är att det enligt utskottets mening framstår som nödvändigt att 1982 års kyrkokommitté vid sina överväganden också beaktar de möjligheter som finns för församlingarna att få stöd från nämnda anslagspost och därigenom indirekt får anledning att undersöka effekterna av 1981 års reform då det gäller bidrag till restaurering av kyrkor.

Utskottet vill här slutligen erinra om att utskottet i sitt av riksdagen nyligen godkända betänkande KrU 1982/83:24 (s. 63) behandlade frågan om finansieringen av dyrbara restaureringar av kulturhistoriskt värdefulla kyrkor. Utskottet framhöll att det pågående utredningsarbetet inom 1982 års kyrkokommitté bör avvaktas men att, om detta inte skulle leda till en lösning av ovan angivna problem, frågan om andra lösningar än genom bidrag från kyrkofonden snabbt måste tas upp till prövning.

Utskottet anser att motion 2372 får anses besvarad med det anförda. Denna bör därför inte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motion 1982/83:2372.

Stockholm den 17 maj 1983

På kulturutskottets vägnar
INGRID SUNDBERG

Närvarande: Ingrid Sundberg (m), Ing-Marie Hansson (s), Tyra Johansson (s), Catarina Rönnung (s), Karl Boo (c), Berit Oscarsson (s), Gunnar Thollander (s), Gunnel Liljegren (m), Jan-Erik Wikström (fp), Eva Hjelmström (vpk), Stina Gustavsson (c), Iréne Vestlund (s), Håkan Stjernlöf (m) och Lars Hjertén (m).

minab/gotab Stockholm 1983 75537